FILMTUDOMÁNY MA ÁLLAMVIZSGATÉTELEK:
FILMTÖRTÉNET (+ MŰFAJTÖRTÉNET)

Az egyes tételek mellett feltüntetett olvasmányokat kötelezően ismerni kell. A tételek feldolgozásához segít a tételsor végén található – átfogó filmtörténeteket, összefoglaló köteteket, adattárakat felsoroló – bibliográfia. Szintén a tételsor végén található a kötelező filmek listája. További ajánlott olvasmányok listája a http://szabadbolcseszet.elte.hu oldalon érhető el.

TÉTELEK

1. A mozi megszületése. A korai film jellemzői. Az elbeszélés kialakulása. Az európai film az 1900-as és 1910-es években.
Gunning, Tom: Az attrakció mozija. A korai film, nézője és az avant-garde. In: Kovács András Bálint–Vajdovich Györgyi (szerk.): *A kortárs filmelmélet útjai*. Budapest: Palatinus, 2004. pp. 292–302.
Gunning, Tom: Nonkontinuitás, kontinuitás, diszkontinuitás: a korai filmek műfajainak elmélete. In: Kovács András Bálint–Vajdovich Györgyi (szerk.): *A kortárs filmelmélet útjai*. Budapest: Palatinus, 2004. pp. 304–319.

2. A húszas évek avantgárdja (expresszionizmus, impresszionizmus, szürrealizmus, szovjet montázsiskola).
Bordwell, David: *Elbeszélés a játékfilmben*. Budapest: Magyar Filmintézet, 1996. pp. 245–278.
Eisner, Lotte H.: *A démoni filmvászon*. Budapest: Magyar Filmintézet–*Filmvilág*–Szellemkép, 1994. pp. 121–148.

3. Az amerikai mozi kezdetei, és Hollywood megszületése. Az amerikai alapműfajok kialakulása. A stúdiórendszer a harmincas években. Az intézményes stílus, és a reprezentáns műfajok.
Bordwell, David: *Elbeszélés a játékfilmben*. Budapest: Magyar Filmintézet, 1996. pp. 169–216.
Will Wright: A hatlövetű és a társadalom. In: Berkes Ildikó (szerk.): *A western*. Budapest: MFIFA, 1981. pp. 20–51.

4. Az európai film az 1930-as, 1940-es években. Realista tendenciák a némafilm–hangosfilm váltás után Európában és az Egyesült Államokban.
Bikácsy Gergely: Bolond Pierrot moziba megy. A francia film ötven éve. Héttorony Könyvkiadó-Budapest Film, 1992. pp. 7–91.
Carringer, Robert L.: Az Aranypolgár készítése. *Metropolis* (2002) no. 2. pp. 6–37.

5. Film a diktatúrák idején. Az olasz neorealizmus intézményrendszere, stiláris jellemzői. Európa a II. világháború után.
Bazin, André: A neorealizmus esztétikája. In: Uő: *Mi a film?* Budapest: Osiris, 1995. pp. 369–448.
Szilágyi Ákos: A sztálini idők mozija. *Filmvilág* (1988) no. 9–10–11–12. (1989) no. 1.

6. Ázsia és Latin-Amerika a II. világháború után (Japán, India, Kína, Brazília).
Berkes Ildikó–Nemes Károly: *A japán film világa*. Budapest, Magyar Filmintézet, 1997. pp. 131–146.; 168–179.

Schrader, Paul: A személyiségen túl. Ozu és a zen kultúra. *Pannonhalmi Szemle* (1995) no. 2. pp. 108–114.
Vincze Teréz: Felfedezőút a filmvilág szubkontinensén. Bevezetés Bollywood történetébe és formáiba. *Metropolis*, (2007) no. 1. pp. 8–23.

7. A klasszikus hollywoodi film az 1940-es és 1950-es években.
Berkes Ildikó: *A western*. Budapest: Gondolat, 1986.
Truffaut–Hitchcock. Magyar Filmintézet–Pelikán Kiadó, Budapest, 1996.

8. A modern film közvetlen előzményei. A modern film általános jellemzése. A modern film korszakai.
Kovács András Bálint: *A modern film irányzatai. Az európai művészfilm, 1950–1980*. Budapest: Palatinus, 2005. pp. 264–274., 279–282., 301–401.

9. A modern film formái (mindegyik forma illusztrálásához egy-egy szabadon választott alkotó életművének elemzése).
Kovács András Bálint: *A modern film irányzatai. Az európai művészfilm, 1950–1980*. Budapest: Palatinus, 2005. pp. 160–218.
Gelencsér Gábor: Beszédes csend. Bergman trilógiája. *Filmvilág* (2004) no. 12. pp. 42–44.

10. Újhullámok Nyugat-Európában: a francia újhullám és a brit újhullám (plusz mindkettő dokumentarista előzménye: a cinema verité és a harmincas évek brit dokumentarizmusa).
Kovács András Bálint: *Metropolis, Párizs*. Budapest: Képzőművészeti Kiadó, 1992. pp. 121–207.
Bikácsy Gergely: *Bolond Pierrot moziba megy. A francia film ötven éve*. Héttorony Könyvkiadó–Budapest Film, 1992. pp. 140–146.
Vincze Teréz: Hosszú távon lázadó. *A Dunánál* (2002) július. pp. 115–119.

11. Stílusiskolák és újhullámok Kelet-Európában az 1950-es, 1960-as években (lengyel filmiskola, cseh és szlovák újhullám, szovjet újhullám, jugoszláv fekete széria).
Kovács András Bálint–Szilágyi Ákos: *Tarkovszkij. Az orosz film Sztalkere*. Budapest: Helikon, 1997. pp. 81–120.
Kovács István: Az ő nemzedékük. A „lengyel filmiskola”. In: Uő: *Robogás a nyárba. Írások a lengyel filmről*. Pécs–Kecskemét: Jelenkor–Forrás, 1992. pp. 9–29.
Ardai Zoltán: A macska nyolc éve. A csehszlovák „új filmről”. In: Zalán Vince (szerk.): *Tavasz és nyár között. A cseh és a szlovák „új hullám” antológiája*. Budapest: Budapest Film–Héttorony, 1990. pp. 5–17.

12. Az európai művészfilm az 1970-es években: későmodernizmus és midcult. A hetvenes évek stílusiskolái: a német újfilm és a svájci újfilm. Kelet-Európa a pangás évtizedében.
Báron György: A film és a „hetvenes évek”. In: Uő: *Hollywood és Marienbad*. Budapest: Gondolat, 1986. pp. 19–43.
Elsaesser, Thomas: *A német újfilm*. Budapest: Palatinus, 2004. pp. 247–320.
Király Jenő: *Mágikus mozi. Műfajok, mítoszok, archetípusok a filmkultúrában*. Budapest: Korona Kiadó, 1998. pp. 230–233.

13. Modernizmus a nyugati világon kívül a nyolcvanas–kilencvenes években: a kínai ötödik generáció, a tajvani újhullám, az iráni film.
Kínai film–összeállítás. *Filmvilág* (1994) no. 5. pp. 28–37.
Teszár Dávid: A kínai film nagy ugrása. Zhang Yimou. *Filmvilág* (2007) no. 5. pp. 4–8.
Pápai Zsolt: Újrajátszás és áthangolás. Az európai klasszikus modernizmus és a kortárs iráni film. *Metropolis* (2006) no. 3. pp. 26–41.

14. Hollywoodi Reneszánsz és Új-Hollywood (1965–1980).
Michael Pye–Linda Myles: *Mozi-fenegyerekek*. Budapest: Gondolat, 1983. pp. 9–89.
Pápai Zsolt: Bolond Pierrot Hollywoodba megy. *Filmvilág* (2005) no. 5. pp. 22–27.

15. A nyolcvanas–kilencvenes évek európai filmje. A filmes posztmodern kezdetei.
Angol barokk–összeállítás. *Filmvilág* (1990) no. 10. pp. 3–20.
Bíró Yvette: Irónia: igazi szabadság! In: Uő: A rendetlenség rendje: film/kép/esemény. Budapest: Cserépfalvi, 1996. pp. 122–128.
Stőhr Lóránt: A szegénység tízparancsolata. Beszélgetés a Dogma-mozgalomról. *Filmvilág* (2004) no. 2. pp. 22–26.

16. Kortárs amerikai film a függetlenektől Hollyworldig.
Köves Gábor: Kék bársonyos forradalom. *Filmvilág* (2005) no. 1. pp. 24–27.
Király Jenő: *Frivol múzsa*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó, 1993. pp. 772–783.

17. A kortárs délkelet-ázsai film változatai–egy szabadon választható ország filmművészetének ismertetésén keresztül.
Kínai film–összeállítás. *Filmvilág* (2007) no. 7. pp. 4–19.
Koreai film–összeállítás. *Filmvilág* (2005) no. 10. pp. 18–27.
Varró Attila: Szebb tegnap. Hongkongi filmtriád. *Filmvilág* (2000) no. 7. pp. 28–31.

18. A klasszikus, modernista és posztmodern műfaji sajátosságok ismertetése egy szabadon választott műfaj történetén keresztül (választható: western, gengszterfilm, melodráma, musical, sci-fi, horror).
Király Jenő: *Mágikus mozi. Műfajok, mítoszok, archetípusok a filmkultúrában*. Budapest: Korona Kiadó, 1998. pp. 53–84.

19. Az animációs film formáinak csoportosítása. Egy szabadon választott animációsfilmes forma (pl. rajz, CGI, báb, gyurma, tárgy) történetének vázlatos ismertetése (főbb filmek, stúdiók, alkotók, országok stb.)
Varga Zoltán: Vázlat az animációs film tanulmányozásához. *Enigma* (2008) no. 56. pp. 23–40.
Varga Zoltán: Összeraklak, szétszedlek. A gyurmafilm paradoxonai. *Filmvilág* 2010/5. pp. 24–27.
Csillag Márton: Rajzold újra, gép! Animáció új dimenzióban. *Filmvilág* (2005) no. 1. pp. 8–11.
Pinteau, Pascal: *Speciális effektek*. Pécs: Alexandra, 2004. pp. 208–283.

A TÉTELEK FELDOLGOZÁSÁT SEGÍTŐ ÖSSZEFOGLALÓ KÖTETEK, ADATTÁRAK

Thompson, Kristin–Bordwell, David: *A film története*. Budapest: Palatinus Kiadó, 2006.
Oxford Filmenciklopédia (szerk. Geoffrey Nowell-Smith). Budapest: Glória Kiadó, 1998.
Új Oxford Filmenciklopédia (szerk. Geoffrey Nowell-Smith). Budapest: Glória Kiadó, 2003.
Gregor, Ulrich–Patalas, Enno: *A film világtörténete*. Gondolat: Budapest, 1966.
Hevesy Iván: *A némafilm egyetemes története*. Budapest: Magyar Filmintézet, 1991.
Sadoul, Georges: *A filmművészet története*. Budapest: Gondolat, 1959.
Bikácsy Gergely: *Bolond Pierrot moziba megy. A francia film ötven éve*. Budapest: Héttorony–Budapest Film, 1992.
Kömlődi Ferenc: *Az amerikai némafilm története*. Budapest: Magyar Filmintézet, 1999.
Magyar Bálint: *Az amerikai film*. Budapest: Gondolat, 1974.
Leyda, Jay: *Régi és új. Az orosz és szovjet film története*. Budapest: Gondolat, 1967.
Lizzani, Carlo: *Az olasz film története 1895–1979*. Budapest: Gondolat, 1981.
Berkes Ildikó–Nemes Károly: *A japán film világa*. Budapest: Magyar Filmintézet, 1997.

KÖTELEZŐ FILMEK

A mozi megszületése. A film megszületésének technikai feltételei. A korai film jellemzői. Az elbeszélés kialakulása. Az európai film az 1900-as és 1910-es években.
Lumiere-cég: A munkaidő vége [La Sortie des usines Lumiere] (1895), A vonat érkezése [L'Arrivée d'un train a La Ciotat] (1895), A kisbaba reggelije [Repas de bébé] (1895), A megöntözött öntöző [L'Arroseur arrosé] (1895)
Georges Mélies: Utazás a Holdba [Le Voyage dans la lune] (1902
Edwin S. Porter: A nagy vonatrablás [The Great Train Robbery] (1903)
Edwin S. Porter: Egy amerikai tűzoltó élete [Life of an American Fireman] (1903)
Lewin Fitzhamon: Rover, a megmentő [Rescued by Rover] (1905)
David Wark Griffith: A lonedale-i távírászlány [The Lonedale Operator] (1911)
Giovanni Pastrone: Cabiria (1914)
Mauritz Stiller: Arne úr kincse [Herr Arnes pengar] (1919)
Victor Sjöström: A halál kocsisa [Körkarlen] (1921)

A húszas évek avantgárdja (expresszionizmus, impresszionizmus, szürrealizmus, szovjet montázsiskola).
Hans Richter: Ritmus '21 [Rhytmus 21] (1921)
René Clair: Felvonásköz [Entr'acte] (1924)
Dimitri Kirsanoff: Ménilmontant (1926)
Luis Bunuel–Salvador Dali: Az andalúziai kutya [Un chien andalou] (1929)
Robert Wiene: Dr. Caligari [Das Cabinet des Dr. Caligari] (1920)
Friedrich Wilhelm Murnau: Nosferatu, a vámpír [Nosferatu, eine Symphonie des Grauens] (1922)
Fritz Lang: *Metropolis* (1927)
Szergej Mihalovics Eisenstein: A Patyomkin páncélos [Bronyenoszec Potyomkin] (1925)
Dziga Vertov: Ember a felvevőgéppel [Cselovek sz kinoapparatom] (1929)
Lev Kulesov: Mr. West különleges kalandjai a bolsevikok országában [Nyeobicsajnie prikljucsenyija misztera Westa v sztranye bolsevikov] (1924)
Vszevolod Pudovkin: Anya [Maty] (1926)

Az amerikai mozi kezdetei, és Hollywood megszületése. Az amerikai alapműfajok kialakulása. A stúdiórendszer a harmincas években. Az intézményes stílus, és a reprezentáns műfajok.
David Wark Griffith: Amerika hőskora [The Birth of a Nation] (1915)
Robert Flaherty: Nanuk, az eszkimó [Nanouk of the North] (1922)
Charlie Chaplin: A csavargó [The Vagabond] (1916)
Erich von Stroheim: Gyilkos arany [Greed] (1924)
Charlie Chaplin: Aranyláz [The Gold Rush] (1925)
Buster Keaton: A generális [The General] (1927)
Alan Crosland: A dzsesszénekes [The Jazz Singer] (1927)
William A. Wellman: A közellenség [The Public Enemy] (1931)
James Whale: Frankenstein (1931)
Merian C. Cooper–Ernest B. Schoedsack: King Kong (1933)
Frank Capra: Ez történt egy éjszaka [It Happened One Night] (1934)
Victor Fleming: Elfújta a szél [Gone with the Wind] (1939)
Ernst Lubitsch: Ninocska [Ninotchka] (1939)
John Ford: Hatosfogat [Stagecoach] (1939)
Victor Fleming: Óz, a csodák csodája [The Wizard of Oz] (1939)

Az európai film az 1930-es, 1940-es években. Realista tendenciák a némafilm–hangosfilm váltás után Európában és az Egyesült Államokban.
Carl Theodor Dreyer: Jeanne d'Arc szenvedése [La passion de Jeanne d'Arc] (1928)
Alexander Korda: VIII. Henrik magánélete [The Private Life of Henry VIII] (1933)
Marcel Carné: Ködös utak [Le Quai des brumes] (1938)
Jean Renoir: Állat az emberben [La Bete humaine] (1938)
Orson Welles: Aranypolgár [Citizen Kane] (1941)

Film a diktatúrák idején. Az olasz neorealizmus intézményrendszere, stiláris jellemzői. Európa a II. világháború után.
Leni Riefenstahl: Az akarat diadala [Triumph des Willens] (1935)
Roberto Rossellini: Róma nyílt város [Roma, citta aperta] (1945)
Vittorio De Sica: Biciklitolvajok [Ladri di biciclette] (1948)
Vittorio De Sica: A sorompók lezárulnak [Umberto D.] (1952)

Ázsia és Latin-Amerika a II. világháború után (Japán, India, Kína, Brazília).
Ozu Yasujiro: Tokiói történet [Tokio monogatari] (1953)
Satyajit Ray: Ének az útról [Pater Panchali] (1955)
Kuroszava Akira: A vihar kapujában [Rashomon] (1950)
Kuroszava Akira: A hét szamuráj [Shichinin no samurai] (1954)
Ramesh Sippy: Lángnyelvek [Sholay] (1975)

A klasszikus hollywoodi film az 1940-es és 1950-es években. Technikai fejlesztések az ötvenes években. A műfaji térkép jellegzetességei.
Alfred Hitchcock: A Manderley-ház asszonya [Rebecca] (1940)
John Huston: A máltai sólyom [The Maltese Falcon] (1941)
Michael Curtiz: Casablanca (1942)
Ernst Lubitsch: Lenni vagy nem lenni [To Be or Not to Be] (1942)
Frank Capra: Az élet csodaszép [It's a Wonderful Life] (1946)
Stanley Donen–Gene Kelly: Ének az esőben [Singin' in the Rain] (1952)
Alfred Hitchcock: Szédülés [Vertigo] (1958)
Howard Hawks: Rio Bravo (1959)
William Wyler: Ben Hur (1959)

A modern film közvetlen előzményei. A modern film általános jellemzése. A modern film korszakai.
Billy Wilder: Alkony sugárút [Sunset Boulevard] (1950)
Billy Wilder: Gyilkos vagyok [Double Indemnity] (1944)
Orson Welles: A sanghaji asszony [The Lady from Shanghai] (1947)
Ingmar Bergman: A nap vége [Smultronstället] (1957)
Federico Fellini: Bikaborjak [I vitelloni] (1953)
Federico Fellini: Országúton [La strada] (1954)
Kuroszava Akira: A vihar kapujában [Rashomon] (1950)

A modern film formái (mindegyik illusztrálásához egy-egy szabadon választott alkotó életművének elemzése).
Andrej Tarkovszkij: Andrej Rubljov (1969)
Federico Fellini: 8 és fél [Otto e mezzo] (1962)
Ingmar Bergman: A csend [Tystnaden] (1963)

Ingmar Bergman: Persona [Persona] (1966)
Luis Bunuel: Az öldöklő angyal [El ángel exterminador] (1962)
Michelangelo Antonioni: A kaland [L' avventura] (1960)
Michelangelo Antonioni: Az éjszaka [La notte] (1960)
Pier Paolo Pasolini: A csóró [Accattone] (1961)
Pier Paolo Pasolini: Teoréma (1968)
Robert Bresson: Egy halálraítélt megszökött [Un condamné e mort s'est échappé ou Le vent souffle ou il veut] (1956)

Újhullámok Nyugat-Európában (francia újhullám, brit újhullám).
Jean-Luc Godard: Kifulladásig [A bout de souffle] (1960)
François Truffaut: Négyszáz csapás [Les quatre cents coups] (1959)
Claude Chabrol: Unokafivérek [Les cousins] (1959)
Alain Resnais: Tavaly Marienbadban [L'Année derniere e Marienbad] (1961)
Tony Richardson: Dühöngő ifjúság [Look Back in Anger] (1958)

Stílusiskolák és újhullámok Kelet-Európában az 1950-es, 1960-as években (lengyel filmiskola, cseh és szlovák újhullám, szovjet újhullám, jugoszláv fekete széria).
Grigorij Csuhraj: Ballada a katonáról [Ballada o szoldate] (1959)
Andrej Tarkovszkij: Iván gyermekkora [Gyetsztvo Ivana] (1962)
Andrzej Wajda: Hamu és gyémánt [Popiol i diament] (1958)
Jerzy Kawalerowicz: Éjszakai vonat [Pociag] (1959)
Jiří Menzel: Szigorúan ellenőrzött vonatok [Ostre sledované vlaky] (1966)
Milos Forman: Egy szöszi szerelme [Lásky jedné plavovlásky] (1965)
Vera Chytilová: Százszorszépek [Sedmikrásky] (1966)
Dusan Makavejev: W.R., az organizmus misztériuma [W. R.–Misterije organizma] (1971)

Az európai művészfilm az 1970-es években: későmodernizmus és midcult. A hetvenes évek stílusiskolái: a német újfilm és a svájci újfilm. Kelet-Európa a pangás évtizedében.
Rainer Werner Fassbinder: A félelem megeszi a lelket
Werner Herzog: Aguirre, Isten haragja
Dusan Makavejev: Sweet Movie (1973)
Marco Ferreri: A nagy zabálás [Le grande bouffe] (1973)
Luis Bunuel: A burzsoázia diszkrét bája [Le charme discret de la bourgeoisie] (1972) vagy A szabadság fantomja [La fantome de la liberté] (1974)
Werner Herzog: Aguirre, Isten haragja [Aguirre, der Zorn Gottes] (1972)
Wim Wenders: A dolgok állása [Der Stand der Dinge] (1982)
Nicholas Roeg: Ne nézz vissza! [Don't Look Now!] (1973)

Modernizmus a nyugati világon kívül a nyolcvanas–kilencvenes években: kínai ötödik generáció, tajvani újhullám, iráni film.
Hou Hsiao-hsien: A szomorúság városa [A City of Sadness / Bei qing cheng shi] (1989)
Chen Kaige–Zhang Yimou: Sárga föld [Yellow Earth / Huang tu di] (1984)
Abbas Kiarostami: Hol a barát háza? [Where Is the Friend's Home? / Khane-ye doust kodjast?] (1987)
Mohsen Makhmalbaf: A biciklista [The Cyclist / Bicycleran] (1987)

Hollywoodi Reneszánsz és Új-Hollywood (1965–1980).
Arthur Penn: Bonnie és Clyde [Bonnie and Clyde] (1967)

Martin Scorsese: Aljas utcák [Mean Streets] (1972)
Francis Ford Coppola: A keresztapa [The Godfather] (1972)
Steven Spielberg: Cápa [Jaws] (1975)
Robert Altman: Tolvajok, mint mi [Thieves Like Us] (1973)
Robert Altman: Nashville (1975)
Sam Peckinpah: Vad banda [Wild Bunch] (1969)
Stanley Kubrick: 2001: Űrodüsszeia [2001: A Space Odyssey] (1968)

A nyolcvanas–kilencvenes évek európai filmje. A filmes posztmodern kezdetei.
Emir Kusturica: Macska-jaj [Crna macka, beli macor] (1998)
Lars von Tier: Idióták [Idioterne] (1997)
Luc Besson: Metró [Subway] (1985)
Pedro Almodóvar: Asszonyok a teljes idegösszeomlás szélén [Mujeres al borde de un ataque de nervios] (1988)
Peter Greenaway: A rajzoló szerződése [The Draughtsman's Contract] (1982)

Kortárs amerikai film a függetlenektől Hollyworldig.
George Lucas: Csillagok háborúja [Star Wars] (1977)
Steven Spielberg: Harmadik típusú találkozások [Close Encounters of the Third Kind] (1977)
Jan de Bont: Féktelenül [Speed] (1994)
Jim Jarmusch: Törvénytől sújtva [Down by Law] (1986)
David Lynch: Kék bársony [Blue Velvet] (1986)
Quentin Tarantino: Ponyvaregény [Pulp Fiction] (1994)
Joel Coen: A halál keresztútján [Miller's Crossing] (1989)
Steven Soderbergh: Szex, hazugság, video [sex, lies and videotape] (1989)

A kortárs délkelet-ázsai film változatai–egy szabadon választható ország filmművészetének ismertetésén keresztül.
John Woo: Egy jobb holnap [Ying hung boon sik / A Better Tomorrow] (1986)
Takeshi Kitano: Sonatina (1993)
Wong Kar-wai: Szerelemre hangolva [In the Mood for Love / Fa yeung nin wa] (2000)
King Hu: Egy csipetnyi zen [Xia nu] (1970)

A klasszikus, modernista és posztmodern műfaji sajátosságok ismertetése egy szabadon választott műfaj történetén keresztül (választható: western, gengszterfilm, melodráma, musical, sci-fi, horror).
Szabadon választható filmek.

Az animációs film formáinak csoportosítása. Egy szabadon választott animációsfilmes forma (pl. rajz, CGI, báb, gyurma, tárgy) történetének vázlatos ismertetése (főbb filmek, stúdiók, alkotók, országok stb.)
Steven Lisberger: TRON, avagy a komputerek lázadása [Tron] (1982)
John Lasseter: Toy Story (1995)

FILMTUDOMÁNY MA ÁLLAMVIZSGATÉTELEK – MAGYAR FILMTÖRTÉNET

1. A magyar némafilm. (A gyártás, forgalmazás és mozizás kialakulása. Nagyipari filmgyártás az I. világháború idején. Magyar film a Tanácsköztársaság idején.)

2. A magyar hangosfilm 1938-ig (Az 1920-as, 1930-as évek filmtörvényei és hatásuk. A hangosfilm kezdetei. A magyar vígjáték 1938-ig.)

3. A magyar film 1939-től az államosításig. (A vígjáték átalakulása. A kor magyar melodrámájának sajátosságai. Ideológiai kontroll és a népi film. Realizmus és társadalomkritika a negyvenes években.)

4. Az 1950-es évek magyar filmje a termelési filmektől a szerzői film megszületéséig.

5. Az 1960-as évek magyar újhulláma. (Korai BBS-filmek, Gaál, Szabó, Sára, Kósa alkotásai és a korszak fiatal magyar filmje.)

6. Politika, társadalomábrázolás és történelemkép az 1960-as évek magyar filmjében. (Cenzúra és öncenzúra. Hőstípusok és konfliktusok. A közelmúlt bemutatása. Jancsó parabolái.)

7. A dokumentarizmus és a Budapesti Iskola az 1970-es években. (A dokumentarista stílustól a fikciós dokumentumfilmekig.)

8. Politika és történelemkép az 1970-as és 1980-as évek magyar filmjében. (Történelmi és jelenkori parabolák az 1970-es években, ötvenesévek-filmek az 1980-as években, a rendszerváltás filmjei.)

9. Az 1980-as évek magyar filmje: új akadémizmus, új érzékenység, új hatásosság, fekete széria.

10. A műfajiság és a magyar szórakozató film kérdései az 1950-es évektől a rendszerváltásig. (Vígjátékok és a filmkomikum formái. Műfaji filmek és a műfaji filmkészítés lehetőségei.)

11. A műfajiság és a szórakoztató film kérdései a rendszerváltás utáni magyar filmben. (Színész-rendezők filmjei, vígjáték-típusok, műfaji kísérletek.)

12. A 2000-es évek fiatal magyar filmje: rendezők és filmek jellemzése, összevetése (Pálfi, Hajdu, Mundruczó, Fliegauf, Kocsis, Török).

13. Alkotói életművek az elmúlt évtizedek magyar filmjeiben – egy szabadon választott alkotó bemutatásán keresztül (Fábri Zoltántól Tarr Béláig).

Olvasmánylista

Balogh Gyöngyi–Gyürey Vera–Honffy Pál: *A magyar játékfilm története a kezdetektől 1990-ig*. Budapest, Műszaki Könyvkiadó, 2004. pp. 42–65.
Balogh Gyöngyi–Király Jenő: *„Csak egy nap a világ...". A magyar film műfaj- és stílustörténete 1929–1936.* Budapest, magyar Filmintézet, 2000.
Bódy Gábor: A fiatal magyar film útjai. In: Bódy Gábor: *Egybegyűjtött filmművészeti írások*. Budapest: Akadémiai Kiadó, 2006. pp. 111–116.
Forgách András: A későromantika előérzete. *Filmvilág* (1996) no. 2. pp. 4–7.
Gelencsér Gábor: *A Titanic zenekara. Stílusok és irányzatok a hetvenes évek magyar filmművészetében.* Budapest: Osiris, 2002.
Gelencsér Gábor: *Más világok*. Budapest: Palatinus, 2005. pp. 155–215.
Hirsch Tibor: A munka frontján. A termelési film hőseinek színe-változásai. http://www.filmtortenet.hu/object.68033103-a93d-40e1-92ff-c4f5358d50b8.ivy
Hirsch Tibor: Vázlat a hazai filmvígjátékról. Utak és csapdák 1945–1990 között. http://www.filmtortenet.hu/object.290ebcd1-2a9e-4243-9f10-1dea224c9489.ivy
Karcsai Kulcsár István: „Őrségváltás" után. „Népi film" 1939–1944. *Filmkultúra* XXI (1985) no. 11. pp.14-24.
Király Jenő: „Apropó western…" In: Király Jenő (szerk.): *Film és szórakozás*. Budapest: Mokép – Magyar Filmtudományi Intézet és Filmarchívum, 1981. pp. 155–236.
Kovács András Bálint: *A film szerint a világ*. Budapest: Palatinus Kiadó, 2002. pp. 240–339.

Kőháti Zsolt: *Tovamozduló ember tovamozduló világban. A magyar némafilm 1896–1931 között*. Budapest, Magyar Filmintézet, 1996.
Milarepaverzió. Az „új érzékenység” határai. *Filmvilág* (1985) no. 7. pp. 18–27.
Pápai Zsolt – Varga Balázs: Hollywoodon innen és túl. Bevezető a magyar műfaji film összeállításhoz. *Metropolis* (2010) no. 1. pp. 8–22.
Perneczky Géza: A szépség mítosza, a harmónia széttörése, a köznapok költészete. Magyar filmképek stílusváltozatai. In: Bíró Yvette (szerk.): *Filmkultúra 1965–1973*. Válogatás. Budapest: Századvég Kiadó, 1991. pp. 236–244.
Sándor Tibor: Film és politika az 1930-as évek második felében. In: Sándor Tibor: *Őrségváltás. A magyar film és a szélsőjobboldal a harmincas-negyvenes években (Tanulmányok, dokumentumok).* Budapest, magyar Filmintézet, 1992. pp. 35–55.
Stőhr Lóránt: Csapatfotó. Fiatal filmesek. *Filmvilág* (2007) no. 1.
Szalay Károly: *A geg nyomában*. Budapest, Magvető, 1972. II. fej. A magyar filmvígjáték karaktere I. (Eszmék, művek, alkotók); III. fej. A magyar filmvígjáték karaktere II. (Komikus szerkezetek és komikus elemek)
Szilágyi Ákos: Az elmesélt Én. Az „új érzékenység” határai. *Filmvilág* (1985) no. 7. pp. 27–29.
Zalán Vince (szerk.): *Budapesti Iskola*. MADE, Budapest, 2005.
Zalán Vince (szerk.): *Magyar filmrendezőportrék*. Budapest: Osiris, 2004.
Zsugán István: *Szubjektív magyar filmtörténet* (1964–1994). Osiris – Századvég, Budapest, 1994.
Vajdovich Györgyi: Magyar filmtörténet a kezdetektől 1918-ig. In: *Kettős kötődés. Az Osztrák–Magyar Monarchia (1867–1918).* CD-ROM. Budapest, Enciklopédia Humana Egyesület, 2001., illetve In: *Magyar Kódex 5*. Budapest, Kossuth Kiadó, 2001. OSZK MEK: http://mek.oszk.hu/01900/01905/html/index4.html

Filmlista

András Ferenc: Veri az ördög a feleségét (1977)
Bacsó Péter: Fejlövés (1968)
Bán Frigyes: Talpalatnyi föld (1948)
Bánky Viktor: Szerető fia, Péter (1942)
Beremányi Géza: Eldorádó (1988)
Bódy Gábor: Amerikai anzix (1975)
Bódy Gábor: Kutya éji dala (1983)
Dárday István: Jutalomutazás (1974)
Ember Judit: Fagyöngyök (1978)
Enyedi Ildikó: Az én XX. századom (1989)
Fábri Zoltán: Hannibál tanár úr (1956)
Fábri Zoltán: Húsz óra (1965)
Fehér György: Szürkület (1990)
Fejős Pál: Tavaszi zápor (1932)
Fekete Ibolya: Bolse Vita (1996)
Fliegauf Benedek: Dealer (2004)
Gaál Béla: Meseautó (1934)
Gaál István: Magasiskola (1970)
Gaál István: Sodrásban (1963)
Gábor Pál: Angi Vera (1978)
Gazdag Gyula: A sípoló macskakő (1971)
Gothár Péter: Ajándék ez a nap (1979)
Gothár Péter: Idő van (1985)
Grunwalsky Ferenc: Egy teljes nap (1988)
Hamza D. Ákos: Egy szoknya, egy nadrág (1943)
Herskó János: Párbeszéd (1963)
Herskó János: Vasvirág (1957)
Huszárik Zoltán: Szindbád (1971)
Jancsó Miklós: Csillagosok, katonák (1967)
Jancsó Miklós: Égi bárány (1970)
Jancsó Miklós: Oldás és kötés (1963)
Jancsó Miklós: Szegénylegények (1965)
Jancsó Miklós: Szörnyek évadja (1987)
Janisch Attila: Árnyék a havon (1991)

Jeles András: A kis Valentino (1979)
Jeles András: Álombrigád (1983)
Kalmár László: Halálos tavasz (1939)
Kardos Ferenc–Rózsa János: Gyerekbetegségek (1965)
Keleti Márton: Ifjú szívvel (1953)
Keleti Márton: A tizedes meg a többiek (1965)
Kézdi-Kovács Zsolt: Ha megjön József (1975)
Koltai Róbert: Sose halunk meg (1992)
Korda Sándor: Az Aranyember (1918)
Kósa Ferenc: Nincs idő (1972)
Kósa Ferenc: Tízezer nap (1965)
Kovács András: A ménesgazda (1978)
Kovács András: Falak (1968)
Kovács András: Hideg napok (1965)
Magyar Dezső: Agitátorok (1969)
Makk Károly: Ház a sziklák alatt (1957)
Makk Károly: Megszállottak (1961)
Makk Károly: Mese a 12 találatról (1956)
Makk Károly: Szerelem (1970)
Máriássy Félix: Egy pikoló világos (1955)
Máriássy Félix: Csempészek (1959)
Mészáros Márta: Kilenc hónap (1976)
Mészáros Márta: Szép leányok, ne sírjatok (1969)
Monory M. András: Meteo (1989)
Mundruczó Kornél: Szép napok (2002)
Pálfi György: Taxidermia (2005)
Radványi Géza: Valahol Európában (1947)
Sándor Pál: Bohóc a falon (1967)
Sándor Pál: Szabadíts meg a gonosztól (1978)
Sára Sándor: Feldobott kő (1968)
Schiffer Pál: Cséplő Gyuri (1978)
Szabó István: Álmodozások kora (1964)
Szabó István: Apa (1966)
Szabó István: Édes Emma, drága Böbe (1991)
Szabó István: Hanussen (1988)
Szabó István: Tűzoltó utca 25. (1973)
Szász János: Woyzeck (1993)
Szász Péter: Szépek és bolondok (1976)
Székely István: Hyppolit, a lakáj (1931)
Szirtes András: Pronuma bolyok története (1983)
Szomjas György: Roncsfilm (1991)
Szomjas György: Talpuk alatt fütyül a szél (1976)
Szőke András: Vattatyúk (1991)
Szörény Rezső: BÚÉK! (1978)
Szőts István: Emberek a havason (1942)
Szőts István: Ének a búzamezőkről (1947)
Tarr Béla: Családi tűzfészek (1977)
Tarr Béla: Kárhozat (1987)
Tarr Béla: Őszi almanach (1984)
Tímár Péter: Egészséges erotika (1985)
Török Ferenc: Moszkva tér (2001)
Ifj. Uher Ödön: A bánya titka (1918)
Várkonyi Zoltán: Keserű igazság (1956)
Xantus János: Eszkimó asszony fázik (1983)
Zolnay Pál: Fotográfia (1972)

FILMTUDOMÁNY MA ÁLLAMVIZSGATÉTELEK – FILMELMÉLET

1. Korai filmelmélet a kezdetektől az avantgárdig

Kezdetek
Korai francia filmelmélet (az impresszionisták és a „tiszta film")
Avantgárd filmelméletek (absztrakt film, futurizmus, szürrealizmus, dada)

A sajátság természetrajza – források. *Filmspirál 2* (II. évf. 1996/1. szám) pp. 1–66.
A sajátság természetrajza – források. *Filmspirál 3* (II. évf. 1996/3. szám) pp. 73–98.
A futurista film kiáltványa. *Metropolis* (1997 tél – 1998 tavasz) pp. 10–12.
Hans Richter: A dada és a film. *Metropolis* (2000/3.) pp. 44–46.
Horak, Jan-Christopher: Hans Richter koncepciója a filmnyelvről. *Filmspirál 6* (III. évf. 1997/1. szám) pp. 50–57.
Moholy-Nagy László: Az új film problémái. In: uő.: *Látás mozgásban*. Budapest: Műcsarnok–Intermédia, 1996. Mozgó képek című fejezet. pp. 271–284.

2. Formalista filmelméletek

Az orosz formalisták és az orosz montázselmélet (Eisenstein, Vertov, Kulesov, Pudovkin)
Formalista filmelméletek: Hugo Münsterberg, Rudolf Arnheim, Balázs Béla

Eisenstein, Szergej: Montázstípusok. In: Eisenstein: *Forma és tartalom I.* Budapest: Magyar Filmtudományi Intézet, 1964. pp. 111–123.
Eisenstein, Szergej: Montázs 1938. In: Eisenstein: Válogatott tanulmányok. Budapest: Áron Kiadó, 1998. pp. 151–184.
Kulesov, Lev: A montázs mint a filmművészet alapja. In: Kulesov: *Filmművészet és filmrendezés.* Budapest: Gondolat, 1985. pp. 86–98.
Arnheim, Rudolf: *A film mint művészet*. Budapest: Gondolat, 1985. pp. 17–38.
Balázs Béla: *Látható ember. A film szelleme*. Budapest: Gondolat, 1984. Különösen: A közelkép. pp. 52–61. A tárgyak arca. pp. 62–69. A képvezetés. pp. 89–100. A vágás. pp. 159–171. (A könyv új kiadása: Budapest: Palatinus Kiadó, 2005.)

3. Filmelméleti realizmus: André Bazin, Siegfried Kracauer

Bazin, André: A fénykép ontológiája. pp. 16–23., A filmnyelv fejlődése. pp. 24–43., Tilos a montázs. pp. 48–59. A filmművészeti realizmus és az olasz iskola a felszabadulás után. pp. 369–396. In: Bazin: *Mi a film?* Budapest: Osiris, 1995.
Kracauer**,** Siegfried: *A film elmélete: a fizikai valóság feltárása I-II*. Budapest: Filmtudományi Intézet, 1964. (Előszó. pp. 7–18., A fizikai lét megragadása. pp. 91–126., Eredendő rokonságok. pp. 127–156.)
Benjamin, Walter: A műalkotás a technikai sokszorosíthatóság korszakában. (Barlay László ford.) In: Benjamin*: Kommentár és prófécia.* Budapest: Gondolat, 1969. pp. 301–334.
http://www.intermedia.c3.hu/mszovgy1/benjamin.htm

4. Strukturalizmus és filmszemiotika

Metz, Christian: A denotáció problémái. pp. 73–99., A film strukturális megközelítése. pp. 101–115. In: Hoppál Mihály – Szekfű András (szerk.): *A mozgókép szemiotikája*. Budapest: MRT TK Szakkönyvtára, 1974.

5. A szerzői elmélet(ek)

Nánay Bence: Meghalt a szerző. Éljen a szerző! *Metropolis* (2003/4.) pp. 8–19.
Astruc, Alexandre: Egy új avantgárd születése: a kamera mint töltőtoll. In: *Kép–Mozgókép–Kultúra. Fejezetek a filmesztétikából.* Budapest: Múzsák Közművelődési Kiadó, é.n. pp. 133–137.
Truffaut, François: A szerzők politikája. In: *François Truffaut*. Budapest: Osiris, 1996. pp. 67–74.

6. Pszichoanalízis és filmelmélet

Metz, Christian: A képzeletbeli jelentő. In: *A képzeletbeli jelentő. Három tanulmány*. Filmtudományi Szemle (1981/2) pp. 57–101. (3., 4., 5. fejezet)
Althusser, Louis: Ideológia és ideologikus államapparátusok. In: *Testes könyv*. (Szerk.: Kiss Attila Attila–Kovács Sándor–Odorics Ferenc) Szeged: Ictus és JATE, 1996. pp. 373–412.

Baudry, Jean-Louis: Az apparátus. *Metropolis* (1999/nyár) pp. 10–23.

7. Feminizmus, queer-elmélet, posztkoloniális filmelmélet
Mulvey, Laura: A vizuális élvezet és az elbeszélő film. *Metropolis* (2000) no. 4. pp. 12–23.
Doane, Mary Ann: Film és maszk. A női néző elmélete. *Metropolis* (2000) no. 4. pp. 24–36.
Jagose, Annamarie: Queer-elméletek. In: uő: *Bevezetés a queer-elméletbe.* Budapest: Új Mandátum Könyvkiadó, 2003. pp. 75–97.
Stam, Robert–Spence, Louise: Kolonializmus, rasszizmus és reprezentáció. *Metropolis* (2005) no. 2. pp. 12–26.

8. Narratológia és kognitív filmelmélet
Bordwell, David: A néző tevékenység. In: Bordwell: *Elbeszélés a játékfilmben.* Budapest: Magyar Filmintézet, 1996. pp. 42–60.
Bordwell, David: Érvelés a kognitivizmus mellett. *Metropolis* (1998/99 tél-tavasz) pp. 14–33.

9. Egy szabadon választott, jelentős modern/kortárs filmteoretikus személyiség munkásságának bemutatása
(pl: Gilles Deleuze, David Bordwell, Edward Branigan, Torben Grodal stb.)
Kötelező olvasmány: a választott teoretikus legalább két tanulmányának, vagy egy könyvének ismerete.

10. A filmműfaj meghatározása, a műfaj folyamatszerűségének koncepciója és a műfajtörténeti modellek
Altman, Rick: A film és a műfajok. In: Nowell-Smith, Geoffrey (ed.): *Oxford Filmenciklopédia*. Budapest: Glória, 1998. pp. 284–294.
Király Jenő: A műfajok elmélete. In: Király Jenő: *Mágikus mozi. Műfajok, mítoszok, archetípusok a filmkultúrában*. Budapest: Korona, 1998. pp. 23–52.
Neale, Steve: Műfajkérdések. In: Nagy Zsolt (ed.): *Tarantino előtt 1. Tömegfilm a nyolcvanas években*. Budapest: Új Mandátum, 2000. pp. 12–44.
Varró Attila: A műfajok eredete. *Filmvilág* 2009/12. pp. 13–15.

11. A műfajelméletek főbb irányvonalai
Casetti, Francesco: A film és a kultúra: a műfaj az archetípusok és a rituálék között. In: Casetti, Francesco: *Filmelméletek 1945–1990*. Budapest: Osiris, 1998. pp. 251–255.
Gunning, Tom: "Nagyon finom teveszőr ecsettel rajzolták": a filmes műfajok eredetei. In: Kovács András Bálint – Vajdovich Györgyi (eds.): *A kortárs filmelmélet útjai*. Budapest: Palatinus, 2004. pp. 273–291.
Vasák Benedek: Bevezetés a műfajelmélet-összeállításhoz. *Metropolis* 1999/3. pp. 6–11

12. A gyártás és a befogadás szerepe a műfajokban
Altman, Rick: Újrafelhasználható csomagolás. Műfaji termékek és az újrafeldolgozási folyamat. *Metropolis* 1999/3. pp. 12–33.
Grodal, Torben: A fikció műfajtipológiája. In: Kovács András Bálint – Vajdovich Györgyi (eds.): *A kortárs filmelmélet útjai*. Budapest: Palatinus, 2004. pp. 320–355.

Az államvizsgán a tételekben szereplő témakörök átfogó ismerete, valamint a fenti olvasmányok ismerete egyaránt elvárás. A témakörök átfogó bemutatása a filmelmélettörténeti előadásokon történik, illetve átfogó összefoglalók találhatóak a következő, ajánlott filmelméleti kézikönyvekben:

Andrew, Dudley J.: *The Major Film Theories. An Introduction.* London–Oxford–New York: Oxford University Press, 1976.
Francesco Casetti: *Filmelméletek 1945–1990*. Budapest: Osiris, 1998.
Robert Stam: *Film Theory: An Introduction*. Oxford: Blackwell, 2000.
John Hill – Pamela Church Gibson (eds.): *Oxford Giude to Film Studies*. Oxford–New York: Oxford University Press, 1998.